

Inughuit Avanersuarmit nunasiaataasimaneq ullukkumut qanoq sunniuteqarsimava? Tamanna paasiniarlungu Qaanaaq, Ilulissat taavalu Nuuk Oktobari Novembarillu qaammataanni, 2021, tikeraarpakka.

Inughuit Nunasiaataanerit speciale-tut allaaserinikuuara tamatumuunali nammineerlunga timitalerlugu tikittussanngorpara. Paasisassarsiorninni Kalaallit apersortareernikuungaluarlungit pandemi peqqutaalluni tikissinnaanikuunngilakka. Silarluttarnera aporfiusaraluartoq, taamaakkaluartorli sapaatit akunneri pingasut Kalaallit Nunaanniippunga, tamaanimiut tusarnaariartorlugit. □□ Nuummiikkama paasitneqarpunga Qaanaarmiut inussiarnersut, tamannalu ilumoorluinnarpoq. Angalaninnimi inuit naapitakka qiimasuullutillu tukkortuupput, isummersorumatuut najoqqutalerluni oqaloqatigiinnermi, immaqaluunniit oqaloqatigiinginnarnermi. Atuarfik, mersortarfik, piniartut peqatigiiffiat, radio-qarfik taavalu angerlarsimaffiit pulaarpakka.

Ilisimatutut allaatigisanni tunngavilersuutigakka inatsisilerinerup taavalu politik oqaluttuassartaani,

Avanersuarmit kitaamiunit 'pissuseqqaataatut' nunasiaatilinnik naqissuserneqartarsimaneq.

Paasilertorpara tamanna peqqusiullugu Inughuit politikikkut oqartussaqaataanerit peersinneqarsimasoq. Ullukkumut tamanna suli atuuppoq, pissaaneq Kalaallit Qallunaallu oqartussaata paarimassuk. Qularinngilara taama peersitaaqqanerup aningaasaqarnikkut kultur-eqarnikkullu Inughuit ajornartorsiutaannut sunneeqaataanerit. Kisianni Avanersuarmit namminneq qanoq isumaqarnersut tusarusuppara. Aqqusaarsimasaminnik oqaluttuaasa paasisassarsiorninni ilisimalersimasakka uppernarsivaat, taamattaat Avanersuup oqaluttuassartaanut siunissaanulluttaaq nalituumik takussutissaalerlutik.

Siullertut erseqqissaatigivaat Inughuit nunat allamiunik iluanaarniapiluffigineqartarsimaneq. Najugallit erseqqissaatigivaat qanoq allamiunit siulitik pinerluffigitittarsimaneq, tukkortuunerit atornerlullugu iluanaarniutitut tilliffigitittarsimaneq. Assersuutingalugu Qaanaarmiut arlallit eqqaavaat Robert Peary, Inughuarniit 31-ton meteorit tillissinnarlungu American Museum of Natural History-mut tunisimammangu. Suli New York katersugaasivianiippoq. Aammattaq paasivara Knud Rasmussen Inughuit ikiortigalungit nunani allani ilisimaneqarlualersimammatt, Arnaralunnguaq ikiortigalungu. Thule-mi ilisimasassarsiornera Inughuarniit ikiorteqarsimanngittuunguni piviusunngorsimanaviannngilaq. Knud Rasmussen Avanersuarmut tunniussaqaqarlualertut oqaluttuarineqarpoq, ukapaatitseriarsinnaasutulli, immikkulli pisinnaatitaanini atornerlussinnaagaa naalagaanini erseqqissarniarlugu. Najugallip ataatsip oqaluttuuppaanga Knud Rasmussen unnia Inughuarmik toqutsisimasoq, angalaqatimi taqqaanik nerilluni naammattoortereernermi kingorna, tamanna Tunumi

ilisimasassarsiornermi pisimavorooq. Inughuarnut ajoqersuiartortitat Knud Rasmussen aamma Peter Freuchen Inughuarnut ileqqutoqqat inerteqqutaalersippaat (ass. tivaneq). Oqaluttuunneqarpungalu, taanna peqqutaalluni ulloq manna tikillungu inoqatit akornanni tunuarsimaartoqartartoq ileqqutoqqat malinnissaannut. Naggasiullungulu, paasivara Akilinermiut Ellesmere aamma Devon Islands namminersortunngornerannut Inghuaq Nukagpianguk ikiortigisimangaat. Nukagpianguk nunap sineriaa Akilinermiut politiit tiartaassutereermangit Siorapalummot niusimavaat atorfissaarukkamikku. Akilinermiulli nunap assiga atorlungu qeqertat namminersortunngortippaat imminnut atasilerlunikkitt. Nukagpianguk aningaasanik akilernerqarpoq kisiannili Thule-mi niuertarfiuteqarfimmot nassiunneqarput. Nukagpianguk tingusaqanngilaq.

Aappaattut, ersarippoq iluanaarniapiluttarneq taavalu oqartussaaqataanermik tapunneqannginneq aqquingalungu Inughuarnut sunniuteqapilunneri ulloq manna tikillugu atuuttut. Paasisarsarsiornermi Qaanaarmioq oqaloqatigisara tunngavilersuivoq: “Inughuit sinnerlungit avataaniit suli aaliangiisoqartarpoq”. Allallu ilassutigivaa aaliagiisartut “paasisinnaanngilaatigut”. Kingunerisaanik Inughuiarnut kinaassusersiortumik aqutsineq ingerlanneqarluni. Assersuutigalungu, Inuktun, imaluunniit Qaanaarmiutut, oqartussaaqataanermik namminermini oqaatsitut allaqqanngilaq kisiannili sumiorpaluutaatillunikkut. Pisortatigoortumik oqaasilerinikkut atuagaqanngilaq allaaserisanillu peqarani. Ullumikkut UNESCO ‘assut aarlerinartorsiortutut’ nalilerneqarnikuuvoq. Iitsoqqussaralungu oqaaseqartut ilimagivaat kinguaariinni tulluuttuni atorunnaarneqassasoq.

Immikkoortitaanermi aamma Inughuit piniariaasaat eqqungaavoq. September aqqarngani US saassuseqarnerata kingorna Inughuit piniarfigisartangatoqqaminni Ellesmere Island (maanna Akilineq) piniarfigisinnaajunnaarnikuuaat. Tingusaassutiginnikkunikkut paarnaarussaassutingeratarsinnaavaat. Killilersuinerit “eqqunngitsumik”, “ingasattajaarnermik” “annilaarnartumillu” eqqaaneqartarput. Pikialasorsuup nalaani piniarsinnaaneq piniartunut iluaqutissartaqaraluaqaaq, kisianni Avannaata borgmester-iata, Ilulissaniittumi, pingaaruteqanngittutut nalilerpaa. Taamaammat Inughuit piniartut piniarfigisartangatik tikissinnaanngilaat. Pisoq tamanna pisinnaatitaaffiinik qaangiineruvoq.¹ Pisassalersuisarneruttaaq piniartut piniarsinnaasut amerlassusaat innarlerpaa. Aaqqissusseriaatsip nutaap Inughuit uumasut amerlassusaannut ilisimasaat ataatsimilluunniit atunngilaa. Najugallip allap paasitippaanga aaqqissueriaaseq tulluutinnngingarmat “piniartut qitornatik piniartutut inuuniuteqaqqunngikkaat” Qaanaami piniartut, Auggusti Novembarillu akornani isertitaqarsimannngillat, tikeraarnerma nalaani.

Aporfissaqaraluaqalutik, tikeraarneralu sivikikkaluaqisoq, ersarippoq periusissarsiullaqqissuusut. Assersuutingalugu, piniartuuneq oqittuinnaanngikkaluartoq inuusuttortaasa inuusutigisarpaat. Allat naapippakka Nuummi Qallunaat Nunaanniluunniit

ilinniakkaminnik naammassisaqareernermi Qaanaami inuunertik ingerlattaraat. Meeqqat atuarfianni ilinniartitsisup paasitippaanga Inuktun sapinngisamik oqaaseqartarluni, oqaatsip piuaannarnissaa siunertaralungu. Aammattaaq paasitinneqarpunga Piniartut Aalisartullu Peqatigiiffiat piunasaqarsimasoq aalisarfinni aalisakkat naatsorsorneqaqqissasut aningaasaqarneq pitsanngorsarneqarniassammat. Radio-qarfiat nunaqarfiit Avanersuarmiittut angullugit aallakaatsitsisalissamaarpoq najungallit malinnaatinneqarniassammata. Piffissamilu qaninnermi Qaanaarmiut, Siorapalummiut, Qeqertarmiullu katillugit 23-at takornarissanut angallassisutut pikkorissarnertik naammassivaat. Tamakku takussutissaapput Inughuit periarfissarsiorlutillu anguniangaqartuusut.

Ullut sisamaannaat Qaanaamiippunga. Piffissap sivikeqisup ingerlanerani naapippakka inuit atornerlugaallutillu eqqunngittuliorfigitinnikut. Ullumikkut suli Avanersuami najungaqarnissaq artornarpoq. Kisianni aporfeqaraluartoq, eqqaamavakka eqeersimaartut, tikikkuminartut, nalimmassallaqqissullu inuit naapitakka. Immikkuullarissumik kultur-eqarnertik tulluusimaautigivaat Qallunaamullu uannut ittumut oqaluttuarissallugu nuannaralunikku. Inughuit akisussaaffimmik kivitsinissaminnut oqartussaanerunissaminnullu piareersimasut.

—

1. United Declaration on the Rights of Indigenous Peoples 2007, article 26; ILO Convention 169 on Indigenous and Tribal Peoples 1989, Part II.

—

[Nittartagarput takuuk](#)

—

Nutserisoq: René Sivertsen

Share this:

- [Share](#)